MR. S. I. KYLYMNYK
Library
NO. SEC.

3 1761 07017698 7

Ч. 9. Р. V.
раїнське Видавництво
„ГАЙДАМАКИ"

Оповіданя

написав

МАКСИМ ҐОРКИЙ

ЦІНА 8 ЦТ.

PG
3464
U4A2
1913
c.1
ROBARTS

ю Йорк, Н. Й. 1913.
дом „Гайдамаки".

LIBRARY
JAN 08 2009
UNIVERSITY OF TOR

Presented to the

LIBRARY *of the*

UNIVERSITY OF TORONTO

from

the Library of

STEPAN I. KYLYMNYK

MR. S. I. KYLYMNYK
Library
NO. SEC.

ВЕСНЯНІ МЕЛЬОДИІ.

(Перевів Р. Скибінський)

В городі, за вікном моєї комнати, по нагих галузях акації скачуть воробці і весело цьвірінькають, а на верху сусідного даху сидить повна почести ворона, слухає мови сірих птахів і поважно киває головою. Теплий воздух, пересичений блеском сонця, вносить до моєї кімнати кождий звук, тож чую скорий і боязливий шмер потоку, чую тихий шелест галузок і піймаю, о чім воркують голуби на ґзимсі мого вікна, і враз з подувом весни до душі вливає ся мені її музика.

— Чик-чирик! — говорить старий воробець та звертаєсь до товаришів. — От

і знова ми дочекали ся весни. Не правда, що? Чик-чирик! — Фа-акт, фа-акт, — відзиваєсь ворона та вдячно витягає шию.

Знаю добре ту солїдну птицю: звичайно говорить коротко і не инакше як потакує. З натури дурак, до того боягуз, як більшість ворон. При тім займаэ в суспільности визначне місце, а кождої зими уряджує якусь добродійність на користь старих голубів. Також знаю я і воробця і той на позір легкодух, а навіть лїберал, однак в ґрунтї річи не є дурний. Скаче він довкола ворони, на позір повний для неї пошани, але в глубинї душі ховає її вартість і нераз охотно оповість о нїй кілька масненьких історій.

А на ґзимсї вікна молодий голуб з жором впевнює скромну самичку: Умру, умру з розпуки, коли не будеш менї взаїмною.

— Чи ви увірите — чижі перелетїли, — повідомляє воробець.

— Фа-акт!

— Перелетїли, галасуть, скачуть, щебечуть. Страшно неспокійні птахи! І сїкори показались за ними, як все — ге, ге, ге! Вчера на жарт спитав я одного з них: „Чого ви дорогі прилетїли? Відповів ароґанцко. Тим птахам цїлком чужа честь для ранґи, стану або суспільного становиска того, що до них говорить. Таж я надворний воробець!

Тимчасом з поза кута комина, на даху несподївано показав ся молодий крук і півголосом зарапортовав:

Я прислухав ся уважно, з службового обовязку, розмовам всїх, що замешкують воздух, воду, і нутро землї сотворінь та безустанно слїдив я за їх поведенєм — тож маю честь донести, що згадані чижі голосно щебечуть о всїм і мають лице надїятись скорого, якогось відновленя природи.

Чик-чирик! — обізвавсь воробець, за неспокійно подивив ся на денунцианта.

А ворона вічливо кивнула головою

— Весна вже була і то була вже не раз! — сказав воробець. — А що до відновленя цілої природи, то се, очевидно — не зле, єсли походить з позволеня тих властий, до яких ті справи належать.

Фа-акт! — відозвалась ворона, та кинула на товариша приязний погляд.

— До сего, що я сказав мушу додадати ще — говорив дальше крук — що згадані чижі голосно висказували своє неґодоване з тої причини, що струї, з яких вони гасять спрагу, нібито суть каламутні, а деякі з тих птахів осмілюють ся навіть мріти про волю.

— Ах, то вони так все! — закричав старий воробець.

— То походить з молодости і се цілком не є небезпечне! Я також колись був молодий і також мрів про волю. Очевидно, скромно я мрів. Але пізнійше се минулось. Появилась инша „вона", більше реальна, че, че, че, і знаєте — більше мила, більше воробцеви потрібна, че, че, че!

— Гм! — розляг ся вимовно хряст. На галузці лиш показав ся правдивий радник ґіль, ласкаво велів повитати птиці і так промовив:

— Оджеж. чи не завважали ви панове, що щось якби чути було в воздусї?

— Се повів весни, ексцеленціо! — сказав воробець.

А ворона перехилила тільки голову на бік і закракала голосом чутливим як вівця.

Но, так, вчера при картах говорив менї то само один впливовий достойник пугач, „Щось, каже, чую!" А я йому на се: понюхаймо, застановім ся, розважмо. Що, слушно?

— Цїлком слушно — з потаною потвердив старий воробець. — Все, ексцеленціо треба ждати. Солїдна птиця все жде!

На розтаяний в садї загін снїгу злетїв з неба жайворонок, задуманий скакав по цїм і співав:

— От вже зоря своїм блеском гасить тихо в горі звізди, ніч блїднїє, сумрак гине, і мов лїд на сонци тає — чорна, тяжка мрака ночи. О як легко, як солодко грудь співає, повна мрій, гимн весїля і свободи!..

Що се за птах? — питає ґіль та розглядаєсь довкола.

— Жайворонок ексцеленціо, — суворо зза комина озвав ся крук.

— Поет, ласкавий пане — поблажливо додає воробець.

Ґіль з під ока дивить ся на поста і мурчить.

— Гм, який сїрий, коханок! Він здаєсь, щось на тему сонця, волї закидає, так?

— Так, направду так, ексцеленціо! — притакує крук, — він ласкавий пане розбуджує безпідставні надії в серцях молодих птиць. Се його занятє.

— Догани се гідне і... глупе!

— Цїлком слушно — відзиває ся старий воробець — глупе! Воля, ексцелен-

ціо, се щось неозначене і, що так скажу, непоняте!

— А однак, коли не помиляюсь, то ти сам до неї накликував.

— Фа-акт! крикнула ворона.

Воробець змішав ся.

— Очевидно, ексцеленціо, колись закликував я, але при лагодячих вину обставинах.

— А! то є ніби як?

— По обіді, ексцеленціо, під впливом се є під діланем вина. І з ограниченем кричав я, ексцеленціо!

— Тож як?

— Тихо сказав я: хай живе воля! І сейчас голосно додав я: в границях леґальности.

Ґіль подививсь значучо на крука.

— Правду каже ексцеленціо — сказав крук.

— Я, ексцеленціо, як надворний воробець не можу собі позволити на поважний стосунок взглядом питаня о волю бо та справа не є виписана на листу опра-

цьованих через секцію, в якій маю честь служити.

— Фа-акт! — знова закракала ворона. Птах сей без жадних викидів може притакувати.

А за городом бігли струї і шемрали тиху пісню про річку, з якою зіллють ся у мети і своїй будучности.

Широкі, бистрі приймуть хвилї, сильно обіймуть, в море занесуть і знова може до неба взнесуть нас жручі сонця проміня; з неба знова ми спадем на землю у ночи мов роса зимна, як платок снїгу, або велика туча-буря.

Чорівне сонце, лагідне сонце тїшить ся на яснім небі радостю бога, повного любови, що горить творенє жаждою. В кутї саду, на галузях старої липи розсїлось стадо чижів і один з них віщим голосом співає пісню похвальну.

— О віщунї бурі співає.

— Понад сивою рівниною моря, жене вихор хмар громади. Мовби чорна бли-

скавиця, поміж морем а хмарами, біжить думний віщун бурі. Крила свої в филях змочить, то мов стріла в небо микне. Кричить птиця — і хмари радість чують в смілім птиці крику.

В крику тім --- то жажда бурі! Гніву сила --- жажди жар і побіди пісня велику чують хмари в крику тім.

Плачуть чайки перед буреи --- плачуть кружать над прогалю і готові суть в глубині скрити страх свій перед буреи.

Птиці нурки також плачуть --- для них, нурків недоступні суть роскоші житя борб; страшить їх тих громів сила.

Глупий пінґвін товсте тіло крає з страхом в зрубах скал. Тільки думний віщун бурі все шибує легко сміло над піною модрих хвиль. Все мемнійше, щораз нисше паде мрака на прогалю і гуляють журчуть филї на сю стрічу тучі-бурі.

Ревуть громи. Плачуть филї, ведуть гнівний спір з тучею! Вихор сильний по-

риває, пригортає филь бовванами, і в розмаху їх кидає на великі вирви скиль, розбиває в дикій злости цінний шафір в дрібний шиг.

Мовби чорна блискавиц мякне там з криком віщун бурі, мов стріла та тне він хмари, крилом діткне піну филь.

Ось несе ся мовби демон — думний, чорний демон бурі — і сміє ся він і плаче. Він кпить собі з грози хмар, він реве з утїхи.

Чуйний демон в силї грому давно вже утому вчув, і він певний, що не скриють! Виє вихор. Гремить грім.

Понад морем мкнуть ся тихо хмар громади. Море бере іскри громів і в глубинї своїй топить.

А той відблеск того грому никне, сунe ся по филях, ти сказав би, се суть хмари житій огнистих!

Буря! Вже, вже гремить буря! То відважний віщун бурі думно мкне яс-

серед громів над ревучим гнівним морем — то побідний крик пророка:

Хай сильнійше гремить буря!

ДІВЧИНКА.

(ЗГАДКА.)

Одного вечера, змучений цілоденною працею, лежав я на земли під стіною високого, мурованого дому — старої рудери; кріваві відблиски заходячого сонця освічували глубокі шпари і плями болота на мурі.

В нутрі дому і день і в ночи, мовби щурі в темній пивници, снувались люди брудні, нужденні і зголоднілі; тіла їх покриті були все лахманами а понурі їх душі — нагі і брудні, як тіла.

З вікон поволи, поволи, мовби сірий дим пожежі летів монотонний гамір вже утихаючого житя.

Я вслухав ся в ті так добре знакомі мені шмери, що мучуть душу і сумні і понурі і дрімав я певний, що більше гомону не почую.

Нараз десь далеко від мене зі стосу бочок і поломаних скринь, розлягає ся тихий, лагідний спів:

Спи дитино, спи
Очка зажмури,
Дивись, дощик паде там,
А собачка грозить нам.

Я счудував ся.

Ніколи не чув я перед тим, щоби в тім понурім домі, яка мати усипляла свою дитину так гарною колисанкою.

Встаю звільна з землї, і коли зір мій пав на стіс бочок, побачив я, що в однім наці сидить мала дівчинка.

Схилила низько свою кучеряву, білу головку, колисала ся цїлим тїлом і в задумі співала:

Ген дїд руку витягає,
Пес суконку му шарпає,
Спи дитино, засни, спи.

В малих і брудних рученятах тримала дївчинка держак великої, деревляної ложки, що овинула в червену шлату і встромила в ню свої очи — великі і сумні очи.

Які гарні мала вона тогди очи!

Ясні, лагідні і так якось не дитячо сумні. Коли я побачив вираз тих очий, не видів я вже більше бруду на твари і руках бідної дитини. Понад нею, в воздусї, мовби хмари попілу і саджі, уносив ся крик і сварка, пияцький сміх і плач; вкола неї на засміченій земли панував огидний нелад.

Лежало там богато порозбиваних ґратів і скринь а проміня заходячого сонця кидали свій червоний відблєск на цїлий ряд уставлених бочок і пак, та робили їх дивно зловіщо подібними до останків якогось великого орґанїзму, знищеного тяжкою безвзглядною рукою нужди.

Мимохіть я порушив ся.

Коли дївчинка побачила мене кинула на мене свій проникаючий зір і цїла зі страху скулилась, як миш перед котом. З усміхом приглядав ся я тому сумному і вистрашеному личкови: уста стиснула, а вузкі її брови дрожали без перерви. В кінци встала, з якоюсь вправою поправила свою знищену, колись рожеву одіж,

всунула до кишені „ляльочку" і звучним голосом спитала:

— Чогож дивиш ся?

З вигляду могла мати одинайцять літ. Ніжна, тонка мов патик, проникаючо приглядала ся мені, а її брова без перерви дрожали.

— Но, щож? — запитала по хвили — Чого тут стоїш?

— Нічого, нічого. Бав ся дальше. Я вже йду.

Тогди зближилась до мене і з виразом ненависти на твари, відозвалась голосно і виразьно:

— Ходи зі мною, за золотівку.

Зразу не стямив ся я, що каже, однак дрощ перечутя, якоїсь незмірної огиди, встряснув цїлим мною. Підійшла до мене ще близше. так що майже діткнула ся раменем о мій бік і уникаючи мого зору говорила дальше:

— Но ходи, щож знова. Таж не піду нині на вулицю, не маю в чім. Коханок

мами пропив і мою сукопку. По ходи вже шкода часу!

Мовчки відсунув я руку, а тогди подивилась мені в очи підозріло-недовірчиво, здаєсь дуже зчудована; ненависть викрутила її уста; піднесла головку і дигилась, дивилась, здаєсь десь в гору своїми широко отвореними, ясними і сумними оченятами, та вибухнула знова глухим жалем:

— Щож отягаєш ся? Чи думаєш може, що я мала, буду кричати? Не бійсь нічого. Не буду. Давнійше я кричала, але нині...

І не скінчила говорити, сплюнула собоятно.

Я відійшов, а в души ніс я тягар грози і сумний вираз невинних діточих очий.

Дрогобич 28||II. 1912.

ПРОТЕСТУЮ!

АПОСТРОФА.

В послідних часах в нашім краю що раз частійше лучають ся случаї, що приносять йому сором, що однак найбільш огидне, що будить найбільшу трівогу і обуренє — то страшні погроми жидів.

Люди, що іменують ся Християнами, люди, що ніби віруть в Бога милосердия і прощеня, ті люди навіть в днях, призначених їм на обхід Воскресенія — мордують старців і дітий, безчестять жінки, рабують маєтки і знущають ся над людьми того поколіня, що видало Христа. І комуж приписати вину тих огидних злочинів, що крівавим пятном ганьби значуть нас всїх, Росіян; пятном, якого навіть віки не знають з сумних карт мрачної, російської країни?...

Несправедливою річею булоби і над-

то вузко винувати о се ,,голоту" що бє Жидів.

Таж знають всі, що в Кишеневі масам проводили люди з просвічених сфер. Але щож наш осьвічений загал? То також голота, ще гірш ніж ,,голота" люду, бо люд наш є розярений тягаром житя і темний і скований в штучно в кола него витвореної лїрики. Просьвічена голота — то маса трівожних невільників позбавлена почутя власної гідности і почутя своїх прав; готових все пасти перед силою на твар, здібних приняти всякий фалш, щоби тільки забезпечив їм спокій; то маса безсильна, безправна, маса без совісти і повна безвстиду, без взгляду на свій приличний вигляд.

В тих ганьбячих і страшних погромах, яких образом є Росия, наш просьвічений загал не менпу поносить вину від убійників і від авантурників.

Винен не тільки тому, що через протяг богато літ спокійно позваляв затру-

ти ся таким ворогам людськости, сславленим наймитам пястука і обороняям фалшу, як, Суворін, Буземіи, Величко, Шарапав, Пятковський, Пуришкевич, Комаров, Крушеван і богато инших собі рівних. Отсе справдішні вихованки тих пре.ражаючих злочинів; отсе духові батьки „чорної сотні і хуліґанів! До тілько повних ганьби і погорди призвиск, які від давна приросли до тих людий — потворів, нині додати ще мусимо заслужене через них пятно Юдів до мордів і рабунку!

Гіпокрити з іменем на устах, голосять, що гірнить всіх до Українців*), Жидів, Поляків, Вірмен, Фінів — все ще трикомфують з своїх негідних напружень і приспішують справу розкладу чувств, думки і волї народу!

Ганьба Каїнам! Хай жар викидів совісти палить зігниті їх серця, повні наймицької гордости і невільничої пер.д

* Додаток переводчика.

силою покори! А на суспільність що так зі в стидом улягає юдженю лотрів, спадає тепер обовязок показати, що прецінь не ціле оно заражене розпряженєм думки, що не солідаризує ся з Юдами до мордів і грабежи, та такой і у нім є ще крихітка правдивих людських чувств.

Коли загал російський хоче зняти зі своєї совісти хоч крихітку гапьби і проклонів, що пливуть з погромів. — повинен просити все з гомочию зруйнованим і осиріченим Жидам, тому народови, що дав світови направду тілько великих людий і який мимо гнету і страшного свого положеня — все видає творців правди і краси!

Тому ви всї, що не хочете бути наймитами пяскука; всї, в кім позістало ще почутє людського достоінства — поможіть нещасним! Бо для кождого, хто уважає ся за чоловіка в правдивім того слова значеню — не повинно бути анї Грека, анї Єврея — а повинен бути тільки : чоловік!

ЧОЛОВІК.

(ФІЛЬОЗОФІЧНИЙ ПОЕМАТ)

I.

В хвилях муки духа, коли память відроджує тіни минувшини і холодом від їх віє на серце, коли думка, мов те безчутянне осінне сонце освічує грізний хаос теперішності і ворожо кружляє на одному місци, безсильна взнестись в гору, безворушна стреміти вперед, в тих тяжких хвилях муки духа, силою своєї уяви викликую перед себе горду істоту чоловіка!

Чоловік! Не мов сонце творить ся в моїй груди — і в блескосяйнім його світлї, непонятний, як світ — поволи йде — вперед і висще! прекрасний в своїм траґізмі чоловік!

Бачу його горде чоло, і смілі, глибокі очі, а в їх — проміння могутньої незляканої Думки, тієї Думки, що зрозуміла чудову гармонію всесвіта, тієї дивачньої

сили, котра в хвилях муки створює богів а в переломовій хвилї — тручає їх.

Згублений серед пустинь цїлого світа, самий один на малому шматкови землї, летучім з неповздержною скорістю десь в глибину незмірнїх безкраїв, шарпаний мученим питанєм: „по що істнїє!" — сміло йде — вперед і висще! — по дорозї до побід над всякими тайнами землї і небес.

Йде гордо. Кровю зрошує свою самітню, повну в труди дорогу, і витворює з тієї горячої крови поезії певялого цвіття; тужливий крик своєї бунтівницької душі штучно в музику зміняє, з дослїдів — творить науки і кождіським кроком прикрашує житя, як сонце землю щедротливим світлом — йде, як хмара по голубім блакитї що раз висще! і вперед! якби провідна звізда для землї.

Уоружений тільки в могутність своєї Думки, подібній лискавцї, холодній, як сталевий меч — переходить вільний, гордий чоловік, здалека

випереджуючи людий в житю — самітний — серед загадок биту, сам один — серед товпи власних блудів... а всї вони тягарем лягли на його серцю, і шарпають мозок, і будять в нїм горючий встид, кличуть на його, щоб їх уникав!

Йде! В грудях ревуть йому інстикти переразливо рветь ся голос власної любови, як сей влїзливий прошак, жадаючий ялмужни; ріжноманїтні невидні сили чіпляють ся його мягенького дотику тїла, як блющ, чіпляють ся серця, живлять ся горячою кровю, і голосно домагають ся уступленя їх силї... всї почутя хотять над ним панувати. всї спрагнені властї над його душею.

А пребогато ріжпородних житєвих дрібниць творить для його багно по дорозї, повне найбридших жаб.

І як планети кружать в округ сонця —так і чоловіка окружають плоди його творчої душі; його все голодна. Любов, в віддалї за ним хромає Приязнь, перед ним йде змучена Надія, от Ненависть огорнена

гнївом, бренкотючи кайданами терпінь, а Віра дивить ся темними очима і манить його в свої тихі обійми...

Вкриті останками старих правд, пересякнені трутиною, вороги Думки йдуть по заді за ним, не линуть за Думки летом, як ворона не летить за орлятком — і о висшости ведуть з Думкою спори, рідко зливають ся з ньою в один всемогучий і творчий полумінь.

Тут рівнож є — невідступний товариш чоловіка — мовчазна і таємнича Смерть, все готова цілувати його в розпалені бажанєм житя уста.

А чоловік їх всїх знає в своїм безсмертнім товаристві, а крім їх він іще одно знає — Божевіллє.

Крилате, сильне, мов вихор, все слїдить його ненавистним взором, обнутує Думку своєю силою і намагаєть ся втягнути в дикий танець.

А чоловік всїх їх знає в своїм жалібнім товаристві, — мерзенні, уломні, слабі є дїла його творчого духа!

І тільки Думка — відвічний друг чоловіка — невідступний друг; її тільки полумінь освічує йому перешкоди на його дорозї, і чуда життя, і чар таємниць природи, і темне безладє в його серцї...

Свобідний друг чоловіка — Думка всюди дивить ся своїм бистрим, проникаючим взором і безмилосердя все освітляє:

Підступні й хитрі фортелї Любови, і жажду її здобутя любовника, і її піху: понизити і понижати ся — а поза ньою видумок погане обличе;

Надії лякливу неміч і Брехню, рожене дитя Надії, стрійну Брехню, все готову всїх тїшити і бавити своєю мовою;

Думка бачить в хитливім серцю Приязни скритість, порожну і мерзенну цїкавість, гнилі плями заздрости, а на їх зародки обмови;

— Думка бачить чорної ненависти силу і знає, що коли б знято з неї вірности — все на землї в руїну оберне, і на-

віть взірцевій справедливості — не дарує!

Вона починає бій навіть і з Смертею! Для ньої, котра звірятам видерла Чоловіка, котра сотворила таке число богів, системи фільозофії і науки — ключі до биту відгадів — для ньої, свобідньої, безсмертньої Думки, повною погорди і ворожою є сила безплідна і часом так люта...

Для ньої Смерть подібна до шматярки, нуждарки, котра ходить по подвірях і збирає до свого мішка пережиті, гнилі і непридатні лахмітя, відпадки, часом не раз здорові і кріпкі горивае...

Пересякнена вонею розпаду, обвинена террору поцілуєм, безмилосердна, таємнича, німа, якби грізне і кріваве питане, все стоїть перед Чоловіком Смерть — а її все на перешкоді Думка — творча і як сонце ясна, повна шаленої відваги і з своєї безсмертності горда...

Так йде бунтівничий чоловік темнотами таємниць биту — вперед! і висще! все — вперед! і все — висще!

II.

Вже і втомив ся, холитаєть ся і йойкає; сумне серце знову шукає Віри і голосно домагаєть ся серцю пожаданих Любови утїх...

Із тієї немочі зроджені три птахи — Смуток, Туга і Розпука — три мерзенні птахи — зловіщо кружать над його душею і всї вони співають йому понуру пісень о тім, що він є марним хробаком, що є границї його дослїдів і пізнаня, що всяка його думка безсильна, що смішною є та свята дума і він однаково — вмре!

І трусить ся злякане серце, чуючи тую брехню, ворожу пісню, і терня сумнївів ранять мозок, а в очах, як кристаль блестить сльоза зневаги...

І коли дума не піднесе бунту, то ляк перед Смертю труне скоро Чоловіка в темницю Духа; побідна Любов скоро пічне його манити в свої обійми, скривши в грімких обітницях щастя болючу не-

міч стати ся цілковито вільною і хитрий жадний деспотизм інстиктів...

В союзі з Брехнею ляклива Надія йому пісню заспіває о солодкім мирі, о тихім щастю скарбі, чарівною мовою скоро усипить здріманий дух і трупне його в калюжу солодкої Ліни і в руки Нудності, Ліни дочки...

Ради намови засліплених змислів, Чоловік переповняє в верх мозок і своє серце солодкою трутиною безсоромної Брехні, кетра відтверто голосить, що йому нема инших даріг, крім одної простої дороги -- до хліва повного задоволеня зі самого себе...

Але, любяча його безмірно, горда Думка скоро починає бій з погорди повною Брехнею, а місцем борби -- його вічне серце...

Думка переслідує його, як ворог; як хробак все зрушує мозок; як би сухоти нищить грудь і його тортурує, як кат, стискаючи серце безмилосердно холодом вічної туги за чистою мудрою правдою

житя, котра хоч взростає поволи але с видимою в мраці пересудів, якби горіюче Думки цвітя!

Але сли чоловік трутиною Брехні отрутий не до вилїченя і сильно вірить, що вже нема висшого щастя тут на землї над повність душі і жолудка, над ситість, спокій і вигоди — тодї в неволї верховодячих змислів смутно спускає свої крила Думка, і дрімає, лишаючи його в власті серця...

І як би заразлива хмара, дочка вбійчої Нудності — Мірність — з всїх сторін повзає до його і сипле сїрим пилом на його серце, мозок і очи!..

І тодї саме самий ся губить Чоловік: переміняє його та страшна неміч в недогідне і бездумне звіря!..

Та коли в нїм вибухне бунт — то сей збудить Думку, і знову він йде дальше, переправляєть ся через терня своїх блудів, самий один посеред руїн старих правд!

Прекрасний, гордий, свобідний, відважно дивить ся в очи Правдї і по такому говорить до своїх сумнївів:

— Неправду, говорите, мовби то я безсильний, і що є границї моєму знаню. Я чую, що постійно росте в менї. І виджу се і знаю, що росте. Пізнаю зріст моєго самознатя, моїх терпінь скалю і знаю — що слиби не росло — більше не терпівбим, як передше!...

— А то з кождим кроком -- що-раз а все більше бажаю, і що-раз і сильнїще чую і виджу ширше, глибше; і сей могутній зріст моїх бажань --- се великий зріст моєго самознатя! Щож то, що теє самознатє в менї подібне іскрі? Таж іскрі --- то родичі огнїв, пожарів! І я в будуччинї буду тим огнем, пожаром в всесвітї туманів!

— Я покликаний по се, щоб світ новітнїм сяєвом освітити, розігнати туман його таємниць, знайти гармонїю між їм а собою, і в самім собі тую гармонїю сотворити, і розяснивши туманне безладє житя на тій зболїлій землї, вкритій корою нещастя, гризот, смутків і лютостї --- той всьой бруд змести в гріб забутя!

— Я покликаний по се, щоб вияснити лож всяких пересудів, нестійних позагробових обіцянок, що перетворили перестрашених людий в люту і ганблячу масу звірят, взаїмно себе пожираючих.

— Мене Думка сотворила, щоб я повалив і подоптав все що зле, підле, нікчемне — і збудував всьо нове, краще ба ніколи непохитних, Думкою викутих філярах вільності, краси і поважаня людського роду!

— Непремиримий ворог безсоромної нужди людських бажань — хочу, щоб кождий з людий був чоловіком!...

— Бездумне і обмерзле є се житя, в котрім працюють одні в ярмі і понад силу, щоб другі мали над міру хліба і вживали богацтв і дарів духа!

— Проклятї, будьте, всякі забобони, всякі пересуди і налоги щосьте обпутали мозок і людське житя мовби липким павутєм. Ви заваджаєте менї, мордуєте людий: ради сього вас знищу!

— Моїм оружєм — Думка а непоколибима певність, вільна, безсмертна, нескінчена в творчості — се вічне жерело моєї сили!

— Думка менї одиноким, огненним стовпом в туманах житя, сяєвом в мраці гнильлячих блудів; і стовп сей що-раз сильнїще горить, освічує яснїще безденний бит і йду в слїди безсмертньої — тамтуди все висще! і — все вперед!

— Нема для Думки нездобутих городів і нема святинь, щоб їх не повалила нї в небі нї на землї. Бо вона всьо може сотворити і дає їй те святе право те знищити, що її путає.

— І твердж у, що всякі останки старих правд і, що ошибок хмари, що понад житєм кружляють — вони виросли з попелів давнїх вірувань, спалених огнем тієї вічно плідної Думки, що колись їх сотворила.

— І вірю, що побіджають не ті, кокотрі збирають овочі побіди, але ті, що

лишили ся на місци кервавого бою...

І виджу житя порядок в твореню і чиж має творчість границї?

– Йду, щоб розгоріти огнем, як найяснїще і огнем тим освітити темності житя, і навіть згуба мене буде менї нагородою!

— І ніяких признань я не бажаю; позаяк власть — сором і морд, богатство — тягар; слава — пересуд, що виріс з вашої нездібності цїненя себе, і ганьби духа-битя чолом!

— Сумнїви! Виж тільки іскри Думки!... Думка надмірними силами Вас творить і живить — своєю силою.

— А надійде день, коли злиють ся в моїй груди в оден могутнїй і всетвірчий полумінь світ моїх почувань вкупі з безсмертною Думкою, і огнем тим спалю в души всьо, що туманне, що жорстоке, і що зле; і тодї, о тодї, як боги буду, котрих сотворила Думка і — вічно творить!

— „Всьо в чоловіцї — всьо для чо-

ловіка". —

І от нову -- вільний і прекрасний, високо взнісший свою горду голову, поволи, за се сильним кроком йде по трупах перестарілих пересудів, самий один в сірій мраці ошибок, позаним в пилї Минувшини обличе, а перед ним -- стоїть величезна товпа відгадів...

Незчисленні вони, як звізди на небі -- і нема чоловікови кінця дороги.

Так йде бунтівничий чоловік вперед! і -- висще! все -- вперед! і все — висще!..

З чуж. мови переклав М. Х.

З друкарні „ГАЙДАМАКИ", котра виконює всякі роботи входячі в обсяг друкарської штуки, по дуже дешевих цінах.
639 E. 11 Str. New York, N. Y.